

Par autoratlīdzību selekcionāram

Latvijas starptautiskās saistības augu selekcijas jomā

1. Eiropas Padomes 1994. gada 27.jūlija Regula Nr.2100/94, par Kopienas augu šķirņu aizsardzību (turpmāk – Regula 2100/94);
2. 1961. gada 2. decembra Starptautiskā konvencija par jaunu augu šķirņu aizsardzību (turpmāk – UPOV konvencija). **Latvija ir UPOV dalībvalsts.**

Augu šķirņu aizsardzības likuma (AŠAL) 24. panta ceturtajā daļā **ir noteikts, ka:**

lauksaimniecības produkcijas ražotājiem (turpmāk – lauksaimnieki), kuri izmanto **aizsargātu šķirņu** pašaudzētas sēklas materiālu pavairošanai savā saimniecībā, **jāmaksā autoratlīdzība selekcionāra tiesību īpašniekiem.**

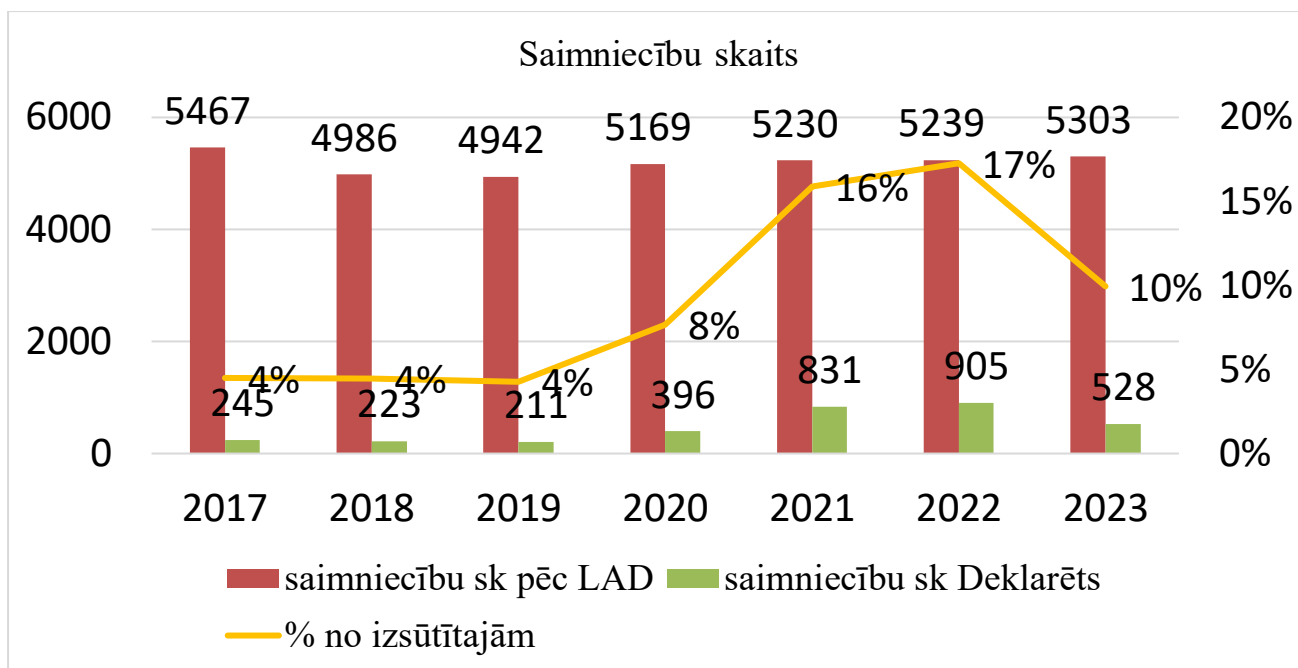
Liela daļa lauksaimnieku ilgstoši nemaksā selekcionāram autoratlīdzību par aizsargātu šķirņu izmantošanu.

Latvijas Sēklaudzētāju asociācija (LSA) ikgadēji nosūta lauksaimniekiem aicinājumus deklarēt šķirnes.

Uz LSA pieprasījumiem saņemtās atbildes 2022.-2023. gads – LSA dati

	Saimniecību skaits	Saimniecību platība, ha
Izsūtīti pieprasījumi	5239	876 547
Saņemtās atbildes	905	191 819
	% 17.3 % (+1.4)	22 % (+4)
Par 2023. gadu	10% (-7.3)	15 % (-7)

Izsūtīto vēstuļu un saņemto atbilžu skaits 2017.-2023. – LSA dati

Grafikā redzams, ka, piemēram, 2023. gadā LSA nosūtīja aicinājumus deklarēt audzētās šķirnes 5303 saimniecībām, 528 no tām atbildēja, kas ir apt. 10% no LAD reģistrēto saimniecību skaita.

Lai nodrošinātu selekcionāra tiesības, ZM 2018. gadā iesniedza Saeimā grozījumus AŠAL, kurus deputāti noraidīja.

Šobrīd AŠAL:

Selekcionāram ir tiesības saņemt atbildību
 Lauksaimniekiem ir pienākums sniegt informāciju

BET

nav noteikts termiņš atbildes sniegšanai
 nav sekas par atbildes nesniegšanu
 nav noteiktas selekcionāra tiesības, ja atbilde netiek sniegta
 nav tiesību pārbaudīt atbildē norādīto datu patiesumu

Kaimiņu valstu pieredze:

- Igaunijā noteikts, ka lauksaimnieks, piesakoties ES atbalsta maksājumiem, norāda konkrētu šķirni, ar ko apsēti lauki. Ja ir lietotas sertificētas sēklas, tiek piešķirts papildus atbalsts Ekoshēmu ietvaros.
- Lietuvā noteikts, ka, aizpildot ikgadējo atbalsta pieteikumu, deklarācijās par zemes apsaimniekošanu jāsniedz informācija par augu šķirnēm. Ja deklarācija nav iesniegta, lauksaimnieks nav tiesīgs saņemt tiešos maksājumus. Arī Lietuvā Ekoshēmu ietvaros ir papildus atbalsts par sertificētas sēklas izmantošanu.

Pirmais solis autoratlīdzības samaksai būtu audzēto šķirņu obligāta deklarēšana.

Pārsvārā lauksaimnieku nevalstiskās organizācijas atbalsta šķirņu deklarēšanu

Lai zinātu, kādu šķirņu sēklas lauksaimnieki iesēj vai stādāmo materiālu iestāda, Lauksaimniecības departaments sarunās ar LAD un Valsts augu aizsardzības dienestu noskaidroja, ka ir iespējams papildināt LAD Elektroniskajā pieteikšanas sistēmu (EPS) vai VAAD Lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārvaldības sistēmu, tikai par to jāvienojas Lauksaimniecības konsultatīvajā padomē.

Savstarpējās sarunās secināts, ka lauksaimniekam būtu ērtāk sniegt ziņas par iesētajām šķirnēm un iestādīto stādāmo materiālu LAD EPS.

Atklāts paliek jautājums, kā selekcionāram pierādīt savas tiesības, ja lauksaimnieks tomēr izvairās ziņot par audzētajām šķirnēm.

Būtu jāvienojas par grozījumiem AŠAL, kā arī normatīvajos aktos jānosaka pienākums deklarēt audzētās šķirnes.